

De mooiste musicals

Bianca Bartels

Welke musicals zou u graag terugzien in een canon? Deze vraag legden wij voor aan Bianca Bartels, musicalrecensent bij dagblad *Trouw*.

Het genre musical is nogal gevarieerd. Van doorgecomponeerde opera-achtige libretto's tot luchtige zeepbellen. In deze lijst tien uiteenlopende smaakmakers. De musicals – ik kijk naar stukken, niet naar uitvoeringen – zijn allemaal minstens één keer (professioneel) in Nederland in première gegaan. Jeugdmusicals zijn buiten beschouwing gebleven.

Om met het beroemdste personage aller tijden te beginnen: **Jesus Christ Superstar** (1970)*. Een rauwe rockopera over de laatste dagen van Jezus op aarde. Het heilige verhaal krijgt menselijke dilemma's en dat maakt Jezus' en Judas' belevenissen en twijfels zeer aangrijpend en inleefbaar. Ook voor niet-gelovigen, ook voor mensen die niet van zoetere musicalvormen houden. En na aanvankelijke protesten is het inmiddels ook breed gerespecteerd onder gelovigen. De muziek van Andrew Lloyd Webber swingt en gaat door merg en been. Rake teksten van Tim Rice.

Geen musical met wereldwijd zoveel bekende liedjes, geen musical waarvan de filmversie zo beroemd is en die door zoveel mensen is bekeken en meegezongen als **The Sound of Music** (1959). Een icoon, een *tearjerker*, én bron van plezier in over-de-top meezingavonden. En het zoetsappige verhaal, met her en der een fijne knipoog, gaat ook nog ergens over. Over liefde, geloof en je dromen volgen. Maar ook over oorlog en vasthouden aan je idealen. Dit seizoen al vijftig jaar succesvol.

De Romeo en Julia onder de musicals is **West Side Story** (1957). De spannende syncopische en lyrische composities van Leonard Bernstein, met hits als *Maria*, *Tonight* en *I feel pretty* klinken na een halve eeuw nog als nieuw. Musicalgoeroe Stephen Sondheim schreef liedteksten vol drama, poëzie én gevoel voor humor. Niet voor niets wordt Sondheim ook wel de Shakespeare van het musicalgenre genoemd. *West Side Story* onderscheidt zich doordat het verhaal voor een groot deel verteld wordt door krachtige dans.

Maar **Cats** (1981) heeft een nóg veel hoger dansgehalte. Deze musical heeft nauwelijks verhaal: alle 'personages' (katten) zingen en dansen om en om hun levensverhaal – gebaseerd op de katten-gedichten van T.S. Eliot. De aanstekelijke, opzweepende muziek van Andrew Lloyd Webber met telkens terugkerende thema's, en de virtueuze choreografieën maken het een feestelijk spektakel. *Cats* was in 1987 de eerste musical in Nederland die enkele maanden op één plek bleef staan. Het begin van de snel groeiende musicalpopulariteit. Een mijlpaal.

Bianca Bartels

is musicalrecensent voor dagblad *Trouw* en redacteur voor tijdschrift *esta*

Vanaf **Les Misérables** (1980), dat in 1991 voor het eerst in Nederland speelde, kwam de musicalcultuur hier echt van de grond: groeiend publiek en steeds betere acteurs. *Les Mis* heeft een zwaar, pompeus verhaal, over Frankrijk, begin negentiende eeuw. Kortom: ver van ons bed. Maar het heeft gouden melodieën (Claude-Michel Schönberg) die je nooit meer vergeet, indrukwekkend zingende massa's die 'hoop' prediken, en het decor – wereldwijd verplicht identiek – is spectaculair groots, met een enorme draaiende schijf en metershoge barricades.

Tegenhanger is het fijnzinnige **Vijf jaar met jou** (2001), van Jason Robert Brown. Samen met verschillende Sondheimmusicals onderdeel van de intellectuelere tak van de musicalfamilie. De dramatische muziek laveert tussen pop, jazz en blues. Vooral de verhaalvorm valt op. De twee acteurs in deze intieme musical vertellen om en om delen van hun liefdesverhaal. *Hij* van voor naar achter en *zij* begint bij de scheiding en eindigt bij de ontmoeting. Halverwege kruisen hun enerverende verhalen, wat mooie confronterende momenten oplevert.

En dan vier puur Nederlandse producties. Annie M.G. Schmidt schreef als eerste Nederlandse, samen met componist Harry Bannink, een reeks zeer succesvolle 'mjoezikuls' vol eigentijdse (soms gedurfde) onderwerpen als scheiding, abortus en homoseksualiteit. Haar eersteling: **Heerlijk duurt het langst** (1965) haperde op scriptniveau nog wat, maar meerdere liedjes hieruit zijn ruim veertig jaar later nog steeds top. Zoals: *Op een mooie Pinksterdag, Zeur niet, Kom Kees het is maar tijdelijk* en *'t Is over*.

Madame Arthur (1985) is een succesvol voorbeeld van de zeven extravagante musicals van Jos Brink en Frank Sanders. Kleurrijke voorstellingen vol verkleedpartijen, platte grappen en het zogenaamde uit-de-rol-vallen tot grote hilariteit van het publiek. Brink en Sanders excelleerden in het luchtige uiterste van het genre musical. *Madame Arthur* gaf naast het verhaal over noodgedwongen travestie

ook een (antifascistische) moraal mee.

Een ander sterk typisch Nederlands product is **Doe Maar!** (2007) Net als het megapopulaire *Mamma Mia!*, dat boordevol swingende Abba-songs zit, is *Doe Maar!* een nieuw verhaal met bestaande Doe Maar-songs die in de plot verweven zijn. Het verhaal van *Doe Maar!* (van Pieter van de Waterbeemd) is alleen veel sterker – meer inhoud, meer humor – dan *Mamma Mia!* Het is een treffende schets van Nederland in de jaren tachtig.

Maurice Wijnen en André Breedland bewerkten de **Ciske de Rat**-boeken van Piet Bakker tot een parallelle vertelling van de kleine brutale Ciske en de volwassen Cis: een hartverscheurend verhaal (2007). De rijke composities van Henny Vrieten raken keer op keer de juiste toon. Afwisselend van nieuwe Amsterdamse smartlappen die meteen vertrouwd klinken, tot fijn wrange liederen in de sfeer van Kurt Weill.

Ten slotte: wanneer er een speciaal plekje voor musicalvormgeving zou zijn, zou die gegund worden aan *The Lion King*, vanwege de originele en pure kostuums, poppen en decors van Julie Taymor.

* (jaartallen) is de wereldpremière